

Warszawa, dnia 27 marca 2018 r.

RZĄDOWE CENTRUM LEGISLACJI
DEPARTAMENT PRAWNY I POSTĘPOWAŃ PRZED
TRYBUNAŁEM KONSTITUCYJNYM

RCL.DPPTK.590.2/2018

INFORMACJA

o wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 14 grudnia 2017 r. w sprawie o sygn. akt K 17/14¹

I. Problem prawny.

Trybunał Konstytucyjny rozpoznał wniosek Rzecznika Praw Obywatelskich (dalej RPO, Rzecznik) dotyczący szeregu przepisów **regulujących przeszukiwanie osób, dokonywanie kontroli osobistej oraz przeszukiwanie pojazdów przez funkcjonariuszy publicznych.**

Podstawowe zarzuty Wnioskodawcy dotyczyły trzech obszarów problemowych powiązanych z naruszeniem określonych przepisów Konstytucji.

– art. 41 ust. 1 i art. 47 Konstytucji, przewidujących ochronę wolności osobistej, nietykalności i prawa do prywatności, przez przepisy kodeksów: postępowania karnego (dalej: k.p.k.) i postępowania w sprawach o wykroczenia (dalej: k.p.s.w.), a także przez przepisy kilku ustaw i rozporządzeń regulujących funkcjonowanie służb, w których użyto pojęć „przeszukanie osoby” i „kontrola osobista”, nie definiując ich i nie wskazując czynności składających się na przeszukiwanie osoby i kontrolę osobistą;

– art. 50 Konstytucji, który nakazuje chronić tzw. mir domowy – przez przepisy ustaw i rozporządzeń, w których upoważniono funkcjonariuszy określonych służb do sprawdzania ładunku w portach i na dworcach oraz w środkach transportu, kontroli środków transportu i przeglądania zawartości bagaży, nie określając sposobu takiego przeszukania;

– art. 45 ust. 1, art. 77 ust. 2 i art. 78 Konstytucji, statuujących prawo do sądu, przez przepisy ustaw, które – dopuszczając kontrolę osobistą – nie przewidują zewnętrznej weryfikacji legalności działań podejmowanych przez te służby, albo przewidują wyłącznie kontrolę prokuratorską w ograniczonym zakresie.

Rzecznik w stosunku do niektórych zaskarżonych przepisów podniósł również zarzut nieproporcjonalności ingerencji w obszar praw i wolności (art. 31 ust. 3 Konstytucji).

---

¹ Sentencja została ogłoszona w Dz. U. w dniu 22 grudnia 2017 r. pod poz. 2405.

W każdej z wymienionych części wniosków RPO nawiązywał do bezpośredniej kolizji wolności człowieka z wymaganiami ochrony bezpieczeństwa państwa i porządku publicznego, jednocześnie krytycznie ocenił aktualny stan prawny, w którym ustawodawca, przyznawszy funkcjonariuszom poszczególnych służb uprawnienie do dokonywania przeszukania osób (kontroli osobistej), nie określił wszystkich podstawowych elementów uzasadniających przedmiotowe ograniczenie nietykalności osobistej i prawa do prywatności, a w konsekwencji pozostawił wyznaczenie rzeczywistej formy korzystania przez jednostki z konstytucyjnych wolności i praw organom władzy wykonawczej.

II. Wzorzec kontroli.

Wnioskodawca wywiódł, iż zaskarżone przepisy regulujące przeszukiwanie osób, dokonywanie kontroli osobistej oraz przeszukiwanie pojazdów przez funkcjonariuszy publicznych, w określonym we wniosku zakresie, są niezgodne z art. 41 ust. 1 (gwarancja nietykalności i wolności osobistej), art. 47 (zasada ochrony życia prywatnego) i art. 50 (nienaruszalność mieszkania) Konstytucji, a także z przepisami gwarantującymi szeroko rozumiane konstytucyjne prawo do sądu - art. 45 ust. 1 (prawo do sądu bez nieuzasadnionej zwłoki), art. 77 ust. 2 (prawo do odszkodowania za bezprawne działanie organów państwa) oraz art. 78 (prawo do zaskarżania orzeczeń i decyzji).

Wnioskodawca wywiódł, iż zaskarżone przepisy nie ustanawiają ustawowej granicy ingerencji władzy publicznej w sferę prawa do prywatności, nietykalności i wolności osobistej. Tymczasem do ich ograniczenia, konieczne jest nie tylko spełnienie wymagań, o których mowa w art. 31 ust. 3 Konstytucji (klauzula limitacyjna zasady poszanowania i ochrony wolności człowieka), lecz także pełne poszanowanie nietykalności osobistej. W konsekwencji materia kontroli osobistej powinna w sposób precyzyjny i kompletny zostać uregulowana na poziomie ustawy i określać – oprócz zakresu pojęć „kontrola osobista” i „przeszukanie osoby” – także sposób przeprowadzenia kontroli (przeszukania).

III. Treść orzeczenia.

Trybunał Konstytucyjny orzekł, że:

I.

1. Art. 219 § 2 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz. U. z 2017 r. poz. 1904) w zakresie, w jakim przewiduje przeszukiwanie osoby, nie określając granic tego przeszukania, **jest niezgodny** z art. 41 ust. 1 i art. 47 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.

2. Art. 44 § 2 ustawy z dnia 24 sierpnia 2001 r. – Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia (Dz. U. z 2016 r. poz. 1713, z późn. zm.) w zakresie, w jakim przewiduje przeszukanie osoby, nie określając granic tego przeszukania, **jest niezgodny** z art. 41 ust. 1 i art. 47 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji.

3. Art. 15 ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji (Dz. U. z 2017 r. poz. 2067) w zakresie, w jakim uprawnia policjantów do dokonywania kontroli osobistej, nie określając granic tej kontroli, **jest niezgodny** z art. 41 ust. 1 i art. 47 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji.

4. Art. 15 ust. 7 ustawy o Policji w zakresie, w jakim nie przewiduje sądowej kontroli zgodności z prawem dokonywania kontroli osobistej, **jest niezgodny** z art. 45 ust. 1 i art. 77 ust. 2 Konstytucji.

5. Art. 11 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 12 października 1990 r. o Straży Granicznej (Dz. U. z 2016 r. poz. 1643, poz. 1643, 1948 i 1955 oraz z 2017 r. poz. 60) w zakresie, w jakim uprawnia funkcjonariuszy Straży Granicznej do dokonywania kontroli osobistej, nie określając granic tej kontroli, **jest niezgodny** z art. 41 ust. 1 i art. 47 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji.

6. Art. 11 ust. 2a lit. a ustawy o Straży Granicznej w zakresie, w jakim nie przewiduje sądowej kontroli zgodności z prawem dokonywania kontroli osobistej, **jest niezgodny** z art. 45 ust. 1 i art. 77 ust. 2 Konstytucji.

7. Art. 12 ust. 1 pkt 3a ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o strażach gminnych (Dz. U. z 2016 r. poz. 706 oraz z 2017 r. poz. 60) w zakresie, w jakim uprawnia strażników gminnych do dokonywania kontroli osobistej, nie określając granic tej kontroli, **jest niezgodny** z art. 41 ust. 1 i art. 47 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji.

8. Art. 20 ustawy o strażach gminnych w zakresie, w jakim nie przewiduje sądowej kontroli zgodności z prawem dokonywania kontroli osobistej, **jest niezgodny** z art. 45 ust. 1 i art. 77 ust. 2 Konstytucji.

9. Art. 13 ust. 1 pkt 4 ustawy z dnia 16 marca 2001 r. o Biurze Ochrony Rządu (Dz. U. z 2017 r. poz. 985):

a) w zakresie, w jakim uprawnia funkcjonariuszy Biura Ochrony Rządu do dokonywania kontroli osobistej, nie określając granic tej kontroli, **jest niezgodny** z art. 41 ust. 1 i art. 47 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji,

b) w zakresie, w jakim nie przewiduje sądowej kontroli zgodności z prawem działań funkcjonariuszy Biura Ochrony Rządu, **jest niezgodny** z art. 45 ust. 1 i art. 77 ust. 2 Konstytucji.

10. Art. 17 ust. 1 pkt 10 ustawy z dnia 24 sierpnia 2001 r. o Żandarmerii Wojskowej i wojskowych organach porządkowych (Dz. U. z 2016 r. poz. 1483 i 1948 oraz z 2017 r. poz. 244, 768 i 1086) w zakresie, w jakim uprawnia żołnierzy Żandarmerii Wojskowej do dokonywania kontroli osobistej, nie określając granic tej kontroli, **jest niezgodny** z art. 41 ust. 1 i art. 47 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji.

11. Art. 24 ust. 1 ustawy o Żandarmerii Wojskowej i wojskowych organach porządkowych w zakresie, w jakim nie przewiduje sądowej kontroli zgodności z prawem dokonywania kontroli osobistej, **jest niezgodny** z art. 45 ust. 1 i art. 77 ust. 2 Konstytucji.

12. Art. 23 ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia 24 maja 2002 r. o Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego oraz Agencji Wywiadu (Dz. U. z 2017 r. poz. 1920) w zakresie, w jakim uprawnia funkcjonariuszy Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego do dokonywania kontroli osobistej, nie określając granic tej kontroli, **jest niezgodny** z art. 41 ust. 1 i art. 47 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji.

13. Art. 23 ust. 7 pkt 1 ustawy o Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego oraz Agencji Wywiadu w zakresie, w jakim nie przewiduje sądowej kontroli zgodności z prawem dokonywania kontroli osobistej, **jest niezgodny** z art. 45 ust. 1 i art. 77 ust. 2 Konstytucji.

14. Art. 44 ust. 2 pkt 5 ustawy z dnia 9 czerwca 2006 r. o Służbie Kontrwywiadu Wojskowego oraz Służbie Wywiadu Wojskowego (Dz. U. z 2017 r. poz. 1978):

a) w zakresie, w jakim uprawnia funkcjonariuszy Służby Kontrwywiadu Wojskowego i Służby Wywiadu Wojskowego do dokonywania kontroli osobistej, nie określając granic tej kontroli, **jest niezgodny** z art. 41 ust. 1 i art. 47 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji,

b) w zakresie, w jakim nie przewiduje sądowej kontroli zgodności z prawem działań funkcjonariuszy Służby Kontrwywiadu Wojskowego i Służby Wywiadu Wojskowego, **jest niezgodny** z art. 45 ust. 1 i art. 77 ust. 2 Konstytucji.

15. Art. 14 ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia 9 czerwca 2006 r. o Centralnym Biurze Antykorupcyjnym (Dz. U. z 2017 r. poz. 1993) w zakresie, w jakim uprawnia funkcjonariuszy Centralnego Biura Antykorupcyjnego do dokonywania kontroli osobistej, nie określając granic tej kontroli, **jest niezgodny** z art. 41 ust. 1 i art. 47 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji.

16. Art. 14 ust. 7 pkt 1 ustawy o Centralnym Biurze Antykorupcyjnym w zakresie, w jakim nie przewiduje sądowej kontroli zgodności z prawem dokonywania kontroli osobistej, **jest niezgodny** z art. 45 ust. 1 i art. 77 ust. 2 Konstytucji.

17. § 5 ust. 1-4, 6 i 7 rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 15 grudnia 2006 r. w sprawie kontroli granicznej dokonywanej przez funkcjonariuszy

Straży Granicznej (Dz. U. Nr 238, poz. 1729, z 2008 r. Nr 223, poz. 1474 oraz z 2017 r. poz. 287) **jest niezgodny** z art. 41 ust. 1 i art. 47 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji.

18. § 10 ust. 1 pkt 2, ust. 3-6 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 18 grudnia 2009 r. w sprawie zakresu i sposobu wykonywania przez strażników gminnych (miejskich) niektórych czynności (Dz. U. Nr 220, poz. 1722 oraz z 2011 r. Nr 222, poz. 1329) **jest niezgodny** z art. 41 ust. 1 i art. 47 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji.

19. § 9 i § 10 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 9 kwietnia 2002 r. w sprawie szczegółowego trybu wykonywania czynności przez funkcjonariuszy Biura Ochrony Rządu oraz korzystania przez nich z pomocy innych podmiotów (Dz. U. Nr 57, poz. 519) **są niezgodne** z art. 41 ust. 1 i art. 47 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji.

20. § 19-21 rozporządzenia Ministra Obrony Narodowej z dnia 14 grudnia 2001 r. w sprawie szczegółowego sposobu wykonywania niektórych uprawnień przez żołnierzy Żandarmerii Wojskowej (Dz. U. Nr 157, poz. 1851 oraz z 2008 r. Nr 182, poz. 1129) **są niezgodne** z art. 41 ust. 1 i art. 47 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji.

21. § 29 ust. 1-3 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 26 kwietnia 2005 r. w sprawie wydawania osobom poleceń określonego zachowania się, legitymowania, zatrzymywania, przeszukania, kontroli osobistej, przeglądania bagaży i sprawdzania ładunku oraz rejestrowania zdarzeń przez funkcjonariuszy Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego (Dz. U. Nr 86, poz. 733) **jest niezgodny** z art. 41 ust. 1 i art. 47 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji.

22. § 29 ust. 1-3 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 25 lipca 2006 r. w sprawie wydawania osobom poleceń określonego zachowania się, legitymowania, zatrzymywania, przeszukania, kontroli osobistej, przeglądania bagaży i sprawdzania ładunku oraz obserwowania i rejestrowania zdarzeń przez funkcjonariuszy Centralnego Biura Antykorupcyjnego (Dz. U. Nr 142, poz. 1014) **jest niezgodny** z art. 41 ust. 1 i art. 47 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji.

II

1. Przepisy wymienione w części I w punktach 1-16, w zakresach tam wskazanych, **tracą moc obowiązującą z upływem 18 miesięcy** od dnia ogłoszenia wyroku w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej.

2. Przepisy wymienione w części I w punktach 17-22 **tracą moc obowiązującą z upływem 12 miesięcy** od dnia ogłoszenia wyroku w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej.

Trybunał w obszernym uzasadnieniu orzeczenia podkreślił, że oceniane przepisy dotyczą styku dwóch podstawowych wartości konstytucyjnych: z jednej strony – wolności człowieka, której elementem jest nietykalność osobista oraz prawo do decydowania o życiu prywatnym oraz, z drugiej strony – bezpieczeństwa państwa i porządku publicznego, których ochrona wymaga wyposażenia władz publicznych w środki niezbędne do zapobiegania i zwalczania przestępczości, terroryzmu i innych zagrożeń. Rozpoczynając rozważania, odniósł się również do ugruntowanego orzecznictwa Trybunału w kontekście zastosowania tzw. klauzuli limitacyjnej, przypominając że *„[u]zależnienie dopuszczalności ograniczeń praw i wolności od ich ustanowienia «tylko w ustawie» jest czymś więcej niż tylko przypomnieniem ogólnej zasady wyłączności ustawy dla normowania sytuacji prawnej jednostek (...). Skoro ograniczenia (...) mogą być ustanawiane «tylko» w ustawie, to kryje się w tym nakaz kompletności unormowania ustawowego, które musi samodzielnie określać wszystkie podstawowe elementy ograniczenia danego prawa i wolności, tak aby już na podstawie lektury przepisów ustawy można było wyznaczyć kompletny zarys (kontur) tego ograniczenia”*.

Oceniając zasadność pierwszego zarzutu, Trybunał Konstytucyjny stwierdził, że przedmiotem wniosku nie było ani uprawnienie funkcjonariuszy do przeprowadzania kontroli osobistej i przeszukania osoby, ani katalog sytuacji, gdy przepisy dopuszczają stosowanie tych środków. Rzecznik Praw Obywatelskich zarzucił tylko, że zakwestionowane przepisy ustawowe nie wyznaczają granic tych czynności i nie limitują ingerencji organów władzy publicznej w integralność osoby ludzkiej. Trybunał podzielił uwagi Wnioskodawcy i stwierdził, że oceniane przepisy ustaw nie pozwalają na wskazanie, jakim konkretnym czynnościom faktycznym może być poddana osoba przeszukiwana lub kontrolowana. Tym samym przepisy te nie dają dostatecznej podstawy do ustalenia zakresu uprawnień przyznanych funkcjonariuszom. Znaczenie pojęć ustawowych „przeszukanie osoby” i „kontrola osobista” jest ustalane w drodze wykładni, ewentualnie na podstawie przepisów rozporządzeń, co nie odpowiada standardowi konstytucyjnemu. Zdaniem Trybunału, został naruszony wymóg szczególności ustawowego unormowania ingerencji w prawa i wolności człowieka, wywodzony z art. 41 ust. 1 oraz art. 47 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji.

Te same przepisy Konstytucji stanowiły wzorzec kontroli przepisów rozporządzeń dotyczących przeprowadzania kontroli osobistej przez funkcjonariuszy Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, strażników gminnych oraz żołnierzy Żandarmerii Wojskowej. Wnioskodawca zarzucił bowiem, że rozporządzenia te regulują materię zarezerwowaną dla regulacji ustawowej. Zdaniem TK, już sama treść delegacji ustawowych do wydania zakwestionowanych przez RPO przepisów rozporządzeń wskazywała, że ustawodawca przekazał kompetencje prawodawcze na organy władzy wykonawczej, pozwalając im uregulować „sposób postępowania”, „tryb dokonywania kontroli” czy „zakres i sposób wykonywania czynności”. Tego rodzaju szczątkowe sformułowanie delegacji do wydania rozporządzenia miało charakter prawie blankietowy, zwłaszcza jeśli uwzględnić bardzo ograniczony zakres ustawowej regulacji kontroli osobistej. Trybunał Konstytucyjny uznał tym samym, iż analizowane rozporządzenia praktycznie samodzielnie i całościowo uregulowały kwestię kontroli osobistej, tracąc w rezultacie przymiot aktów prawnych o wykonawczym charakterze. Trybunał podkreślił, iż Konstytucja w sposób jednoznaczny wymaga, by ograniczenie wolności osobistej, nietykalności osobistej i prawa do prywatności następowało tylko na mocy ustawy. Zakwestionowane przepisy rozporządzeń TK uznał więc za niezgodne z art. 41 ust. 1 i art. 47 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji.

Trybunał ponadto stwierdził, że treść zaskarżonych przepisów ustawowych nie daje odpowiedzi na pytanie o zakres i charakter czynności faktycznych składających się na przeszukanie osoby i kontrolę osobistą. W ocenie Trybunału powołane przepisy nie stanowią *per se* dostatecznej podstawy do ustalenia zakresu uprawnień przyznanych funkcjonariuszom. Znaczenie kwestionowanych pojęć rekonstruuje się w drodze wykładni, ewentualnie na podstawie przepisów rozporządzeń. Żadna z tych metod ustalania zakresu ingerencji organów władzy publicznej w sferę prywatności i osobistej nietykalności nie odpowiada zatem standardowi konstytucyjnemu, a więc narusza wywodzony z art. 41 ust. 1 oraz art. 47 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji wymóg szczegółowości ustawowego unormowania. W ocenie Trybunału, standard konstytucyjny wymaga, by ustawy zawierały przepisy legitymizujące podejmowanie przez funkcjonariuszy jasno określonych zachowań mieszczących się w ramach kontroli osobistej i przeszukania osoby. Zakres dopuszczalnej interwencji funkcjonariuszy powinien być przewidywalny dla wszystkich, którzy mogliby być jej poddani. W odniesieniu do czynności najgłębiej wkraczających w sferę intymności człowieka celowe jest rozważenie ich uzależnienia od wcześniejszego zezwolenia sądu.

Kolejnym zagadnieniem podniesionym przez Wnioskodawcę był brak bądź ograniczony zakres środków zaskarżenia w związku z przeprowadzeniem kontroli osobistej, w szczególności w kontekście naruszenia konstytucyjnego prawa do sądu. Pierwsza grupa kwestionowanych we wniosku regulacji obejmowała przepisy ustaw o BOR oraz o SKW i SWW, których cechą wspólną jest brak jakiegokolwiek mechanizmu zewnętrznej kontroli legalności działań podejmowanych przez funkcjonariuszy tych służb. Trybunał stwierdził, że na gruncie ustawy o BOR oraz ustawy o SKW i SWW dochodzi do sytuacji, gdy organ zarządzający kontrolę osobistą sam ją przeprowadza, a jego działania nie podlegają żadnej zewnętrznej weryfikacji. Taka regulacja prawna narusza standardy państwa prawnego, które gwarantuje sądową kontrolę czynności stanowiących ingerencję w sferę dóbr osobistych człowieka.

Druga grupa kontrolowanych regulacji objęła przepisy ustaw o: Policji, SG, ŻW, ABW i AW, CBA oraz ustawy o strażach gminnych, które przewidują zażalenie do prokuratora na sposób przeprowadzenia kontroli osobistej. Zarzut dotyczył ograniczenia zakresu zażalenia, jakie osoba kontrolowana może wnieść do prokuratora, a także – w razie negatywnej decyzji prokuratora – braku odwołania do sądu. Trybunał stanął na stanowisku, że kontrola prokuratorska nie może zastąpić kontroli dokonywanej przez sąd, który – dzięki swej niezależności i niezawisłości sędziów – zapewnia jednostce pełną ochronę przed arbitralnością władzy.

W konsekwencji, w odniesieniu do obu grup przepisów, którym RPO zarzucił naruszenie prawa do sądu, Trybunał stwierdził ich niezgodność z art. 45 ust. 1 i art. 77 ust. 2 Konstytucji. TK zwrócił przy tym uwagę na związek między zakresem ustawowego unormowania czynności podejmowanych przez funkcjonariuszy a skutecznością sądowej weryfikacji legalności podejmowanych przez nich działań. Brak precyzyjnie określonych reguł ingerencji w konstytucyjnie chronione dobra osobiste człowieka prowadzić może do nadużyć w praktyce działania służb i arbitralności w ocenie legalności konkretnych wypadków ingerencji, zwłaszcza przeprowadzania kontroli osobistej. Ocena ta – zdaniem Trybunału – na żądanie osoby zainteresowanej powinna być dokonywana przez niezawisły sąd, niezależnie od ewentualnego procesu dotyczącego odpowiedzialności karnej funkcjonariusza lub procesu cywilnego dotyczącego odpowiedzialności odszkodowawczej państwa, w imieniu którego funkcjonariusz działał. Zdaniem Trybunału, jeśli intencją ustawodawcy, zgodną ze standardem konstytucyjnym, było ustanowienie mechanizmu kontroli działalności przedstawicieli służb mundurowych, powinien był nadać mu kształt odpowiadający standardom konstytucyjnym. Tymczasem, uniemożliwiając sądową kontrolę

rozstrzygnięcia prokuratora, a w dalszej perspektywie – celowości i sposobu bezpośredniej ingerencji w konstytucyjnie chronioną wolność i nietykalność osobistą, a przez to również prawo do prywatności, ustawodawca naruszył art. 45 ust. 1 i art. 77 ust. 2 Konstytucji.

IV. Wskazówki dla prawodawcy.

Trybunał Konstytucyjny, aby umożliwić prawodawcy dostosowanie stanu prawnego do wymogów konstytucyjnych, odroczył termin utraty mocy obowiązującej niekonstytucyjnych przepisów na maksymalny okres, przewidziany w art. 190 ust. 3 Konstytucji, tj. 18 miesięcy – w odniesieniu do ustaw i 12 miesięcy – do rozporządzeń.

Piotr Ołdak
Wicedyrektor
Departamentu Prawnego i Postępowań przed
Trybunałem Konstytucyjnym
w Rządowym Centrum Legislacji
/-podpisano bezpiecznym podpisem elektronicznym
weryfikowanym przy pomocy ważnego
kwalifikowanego certyfikatu/

Sprawę prowadzi: Katarzyna Grzelak - Bach